Motion

1983/84:1395

Kjell Mattsson m. fl.

Länsförvaltningen

Till de viktigaste dragen hos den moderna förvaltningen hör den ökande byråkratiseringen och centraliseringen. I princip lär alla politiska meningsriktningar vara ense om det angelägna i att motverka dessa tendenser. Däremot har uppfattningarna ofta gått isär då det gällt konkreta åtgärder. Det får också erkännas att det är förenat med stora svårigheter att vända utvecklingen. De ekonomiska svårigheterna samt medborgarnas missnöje med rådande förhållanden ger dock starka skäl för nya kraftinsatser.

Med centerns synsätt utgör decentralisering av beslutanderätt och förstärkt medborgarinflytande på alla plan viktiga ledmotiv för strävandena att reformera den offentliga förvaltningen. Med denna grundläggande inriktning blir den kommunala självstyrelsen och länsförvaltningen av särskilt intresse. De representerar de lokala och regionala nivåerna i samhället i motsats till — men också i samarbete med — den centrala nivån. Den kommunala demokratin behandlas i en annan motion; här betraktas i huvudsak endast den regionala förvaltningen.

Hithörande frågor har varit föremål för en långvarig debatt och ett omfattande utredningsarbete. Det räcker i detta sammanhang med att erinra om att det i år är jämt tjugo år sedan Tage Erlander kopplade ihop centerns krav på ökad länsdemokrati med författningsfrågan och tog initiativ till den första länsdemokratiutredningen. Resultaten av det mångåriga arbetet står emellertid i dålig proportion till de insatser som har gjorts i form av utredningar och debattinlägg.

Då man ser på dessa frågor i dag kan man först och främst lägga fast två saker. Den ena är att det nu är hög tid att åstadkomma praktiska resultat; verklighetens förändringar under de gångna åren bör ses som en viktig drivkraft. Den andra är att man måste komma ur låsta positioner; i grunden är det fråga om problem där partierna har gemensamma intressen och där motsättningarna djupare sett bör gå snarare mellan förtroendemän och byråkrater än mellan olika politiska grupperingar.

Centerns principiella grundsyn är väl känd och behöver inte utvecklas mera utförligt. Centern stöder tanken på en vidgad roll för landstingskommunerna och strävar också efter största möjliga reella maktförskjutning från centrala myndigheter till den regionala nivån. Med denna grundinställning är centern öppen för ett konstruktivt reformarbete i länsfrågorna.

Dessa frågor kan sägas ha gått igenom tre faser sedan de väcktes för tjugo år sedan. Den första kännetecknades av en stark expansion, främst i fråga om samhällsplanering i vid mening. Senare förlorade planeringen

avsevärt i intresse och uppmärksamheten koncentrerades till genomförande av konkreta åtgärder (t. ex. inrättandet av utvecklingsfonderna). Numera sätter den allmänna resursknappheten sin prägel även på denna debatt.

Allmän enighet torde råda om att länsförvaltningen inte ännu har funnit de bästa organisatoriska formerna och inte heller fungerar på ett helt tillfredsställande sätt. Ett huvudproblem utgör uppsplittringen på olika organ — länsstyrelser, landstingskommuner, länsnämnder osv. — samt det invecklade mönstret för styrning från den centrala nivån. Särskilt bör man peka på den alltför starka sektorsindelningen som ett hinder för effektivt arbete, även *inom* t. ex. länsstyrelsena, i ett skede som präglas av resursknapphet.

Då det gäller att komma vidare med länsfrågorna ges ett gott underlag och en naturlig utgångspunkt i det slutbetänkande som länsdemokratikommittén lämnade för knappt två år sedan (SOU 1982:24). Förekomsten av reservationer och särskilda yttranden får inte skymma blicken för att partirepresentanterna i kommittén gjort betydande ansträngningar för att nå fram till resultat som skulle kunna vinna en bred anslutning. Enighet förelåg sålunda om behovet av decentralisering, minskad central styrning, bättre samordning m. m. Åtskilliga konkreta förslag fördes också fram för att främja dessa syften.

Det är angeläget att regeringen tar initiativ till ett fortsatt arbete med länsfrågorna på grundval av länsdemokratikommitténs betänkande. Utöver de synpunkter och förslag som förs fram där finns det i dag anledning att bl. a. framhålla följande.

Den starka sektorsindelningen är som nämnts ett huvudproblem. Det är angeläget att bryta upp det nuvarande systemet och åstadkomma en mera smidig och effektiv organisation. Länsstyrelsernas planeringsavdelningar bör t. ex. överge den nuvarande allt skarpare sektoriella indelningen och i stället åstadkomma en funktionell indelning som mera tar sikte på den samlade kompetens som behövs för skilda uppgifter.

En sådan ändrad organisation som här skisseras skulle också kunna leda till att den sektorsplanering, som bedrivs f. n., tonas ned och ersätts av en planering som bättre tar hänsyn till samtliga förhållanden som påverkar ett projekt. Man får då även ett smidigare förfarande som är lättare att anpassa till ändrade ekonomiska och andra förhållanden.

Över huvud taget är det angeläget att åstadkomma en mera flexibel organisation som kan bära upp nya uppgifter. Man måste komma ifrån den hittills vanliga ordningen att riksdagen flyttar uppgifter till länsplanet utan att anvisa erforderliga medel. Senaste exemplet är auktorisation av fastighetsmäklare, som har flyttats från handelskamrarna till länsstyrelserna.

En möjlighet som bör övervägas är att ge länsstyrelserna flerårsanslag. Därigenom skulle man underlätta planeringen för en längre period. En

viss parallell skulle kunna dras med de femåriga försvarsramarna. Önskvärt är också att riksdagen klarare än nu uttalar sig om prioriteringen av olika uppgifter.

Det bör påpekas som särskilt allvarligt att det i dag föreligger en klar risk för en motsatsställning mellan å ena sidan riksdag och regering, å andra sidan ämbetsverken och deras ambitioner på länsnivån. Varje verk vill utnyttja länsförvaltningens anslag för sina uppgifter och har ofta möjlighet att locka med extra "egna" pengar. Dessa myndigheter styr indirekt verksamheten på länsnivån. Siktet bör ställas in på att avveckla speciella bidrag från särskilda verk och i stället ge länsmyndigheterna klumpanslag jämte klara preciseringar och prioriteringar och arbetsuppgifterna.

Åtgärder av denna natur liksom sådana åtgärder i övrigt, som har anvisats av länsdemokratikommittén, är ägnade att skapa en bättre fungerande länsförvaltning. Oavsett skilda uppfattningar om det önskvärda slutmålet för reformarbetet bör partierna kunna enas om att arbeta vidare med frågorna och åstadkomma etappvisa förändringar, som ligger i linje med tidens krav på god demokrati och effektivitet samt decentralisering av samhällsuppgifter.

Av anförda skäl hemställs

att riksdagen begär initiativ av regeringen till ett fortsatt reformarbete med länsfrågorna på grundval av länsdemokratikommitténs slutbetänkande samt vad som har anförts i denna motion.

Stockholm den 25 januari 1984

KJELL A. MATTSSON (c)

BERTIL FISKESJÖ (c)
ELVING ANDERSSON (c)
BRITTA HAMMARBACKEN (c)
BÖRJE HÖRNLUND (c)
SVEN-ERIK NORDIN (c)